

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Första Kammaren. N:o 38.

Onsdagen den 11 maj e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 29 och 30 sistlidne april bordlagda utlåtande n:o 47, i anledning af väckta motioner om ändrad lagstiftning rörande äkta makars egendomsförhållanden. *Om äkta makars egendomsförhållanden.*

1:a punkten.

Herr Claëson: Genom tre särskilda i olika riktningar gående motioner har kammaren fått sig ålagd en så allsidig pröfning som möjligt af det viktiga spörsmålet, huru egendomsförhållandena äkta makar emellan böra vara ordnade. En motionär, herr Nils Hansson i Berga, påyrkar fullständig egendoms-gemenskap, en, herr Höjer, med hvilken några andra af Andra Kammarens ledamöter instämt, åskar fullständig egendomsskilnad och en, greve Hamilton, vill till det från regeln om egendoms-gemenskap redan befintliga undantag lägga ytterligare ett sådant.

Lagutskottet har afstyrkt alla tre motionerna, ehuru man torde kunna säga om utskottets ställning till greve Hamiltons ofvannämnda förslag, att utskottet skänkt detsamma sitt hjerta men icke sin hand. Jag har gifvit båda delarne åt förslaget om fullständig egendoms-gemenskap såsom regel, enär vi genom bifall till detta förslag skulle, kvarstående på egendoms-gemenskapens snart sagdt urgamla grund, nå fram till en följdriktighet, som den nuvarande lagstiftningen saknar, och befria lagen från en undantagsbestämmelse, som enligt min tanke innebär en orättvisa och i nutida förhållanden icke har samma laga ursäkt, som den kunde anses ega i gångna tiders förhållanden och åskådningssätt.

Förslaget om fullständig egendomsskilnad har inom utskottet biträdts endast af en ledamot, herr Mankell, och jag tror icke, att det här i kammaren har att påräkna stora sympatier. Mig synes det ock uppenbart, att, utom de praktiska svårigheter, som skulle blifva en följd af en sådan lag, den skulle neddraga äktenskapets karakter, då gemensamhet i jordiska egodelar är en af de omständigheter, och en icke oviktig sådan, hvilka skilja förhållandet äkta makar emellan från de lösa förbindelser, som skola utgöra ett slags surrogat för äktenskap; och jag är viss, att, vare sig man ser saken från etisk

Om äkta makars egendomsförhållanden.

eller ekonomisk synpunkt, ett borttagande af denna skilnad skall företrädesvis alstra ondt. Emellertid har uti en på föranstaltande af föreningen för gift qvinnas eganderätt utgifven brochyr, som tillstälts mig och förmodligen äfven andra riksdagsmän, framstälts såsom önskningsmål, att man skulle vända ut och in på de nuvarande förhållandena så, att man skulle göra egendomsskilnaden till regel och föreskrifva, att de makar, som ville hafva egendoms gemenskap, skulle vinna detta genom äktenskapsförord. En sådan tanke måste dock synas den praktiske juristen mycket orimlig. Den med rätten för en hvar, som önskar det, att från egendoms gemenskap undantaga all sin egendom eller viss del deraf, nu förenade skyldighet att betinga sig detta genom äktenskapsförord medför för den jemförelsevis förmodne, som nu kan vilja begagna sig af en sådan rätt, så ringa besvär och kostnad — kostnaden är ungefär 10 kronor — att det icke kan verka afskräckande i de få fall, då det nu kan ifrågakomma; men, om man af de många tusental af makar i små omständigheter, hvilka, såsom sed och lag varit sedan århundranden tillbaka, önska hafva sin lilla egendom gemensam, skulle fordra äktenskapsförord för att ernå detta naturliga önskningsmål, så komme det att blifva en på den stora allmänheten lagd verklig tunga, hvars befo genhet dessa makar lika litet som jag skulle kunna inse.

Hvad som nu sagts mot fullständig egendomsskilnad såsom regel synes mig gälla i viss mån äfven mot partiel sådan såsom regel; och vilja vi icke taga den nya grunden, egendomsskilnad, utan bibehålla den gamla, egendoms gemenskap, så synes mig intet riktigare än att, på sätt herr Nils Hanssons motion afser, stärka denna grund, ty en fast ställning på en god grund är bättre än en skef och haltande.

Jag sade, att nämnda skefhet i den nuvarande lagstiftningen innebär en orättvisa, och, ehuru sanningen häraf synes ligga nära till hands, vill jag dock taga mig frifheten anföra ett par exempel. En man, som eger fastighet till ett värde af t. ex. 20,000 kronor, gifter sig med en kvinna, som eger värdehandlingar till ungefär samma belopp. Efter ett kort äktenskap dör mannen barnlös, och hans bröder eller kanske aflägsnare arfvingar komma då och taga icke blott den af mannen införda fastigheten utan äfven hälften af de värdehandlingar, qvinnan fört i boet, så att, fastän lagen i allmänhet föreskrifver, att qvinnan skall hafva hälften i boet, får hon af detta bo, till hvilket hon tillskjutit lika mycket som mannen, endast $\frac{1}{4}$, och hennes ställning blir knappare och brydsammare, än om lagen varit rättvisare och klokare än den i detta afseende är. Ett annat exempel. En man, som är egare till en liten hemmansdel, värd 2-å 3,000 kronor, gifter sig med en hemmansegaredotter, som ärft ungefär lika mycket, men vid arfskiftet tagit utlösen för fastigheten och således infört penningar i boet. Båda makarne arbeta gemensamt på den lilla hemmansdelen, men förmå icke af den draga större afkastning, än att till hemmansdelens förbättring och till makarnes lifsuppehälle så småningom åtgår det lilla kapital, hustrun förde i boet. Så dör mannen och hans arfvingar komma och taga hela återstoden af det i sjelfva verket gemensamma boet, och enkan får gå

som sparfven från axet och kanske falla fattigvården till last. Men, *Om äkta marsegendomsförhållanden.* säga någre, kunna icke dessa olägenheter åtminstone i någon mån afhjelpas derigenom, att man från egendoms-gemenskap äfven undantager stadsfastighet? Nej, mine herrar! Det skulle endast förvärra det onda, när det skulle betydligt öka antalet fall af orättvisor och oegentligheter af nyss anmärkta slag, då det sällan torde inträffa, att den ena maken inför i boet landtfastighet och den andra stadsfastighet, men synnerligen ofta, att den ena har fastighet af endera slaget och den andra lösegendom till ungefär samma eller större värde. Detta har också påvisats inom högsta domstolen vid granskning af ett sådant förslag; och högsta domstolen framhöll vid samma tillfälle, att genom bifall till detta förslag blefve qvinnans ställning snarare försämrad än förbättrad, hvilket synes vara en naturlig följd deraf, att qvinnan i fråga om försörjningsförmåga i regel är mannen underlägsen, och att särskildt en efterlevande enka vanligen har svårare att försörja sig utan egodelar än en enkling. Är detta högsta domstolens antagande en sanning, hvilket jag tror det vara, så följer deraf, att, om egendoms-gemenskapen utsträcker till fastighet å landet, qvinnans ställning bör förbättras lika väl som den skulle försämrats, i händelse det andra förslaget blifvit lag.

I min skriftliga reservation har jag framhållit, att förnämsta orsaken till den undantagsbestämmelse, hvilken jag önskar borttagen, torde vara det i förflutna tider hela lagstiftningen genomgående bemödandet att med alla till buds stående medel hålla fast egendom å landet så orörlig och ostyckad som möjligt; och jag har äfven påvisat, att alla lagbestämmelser i den rigtningen så småningom borttagits utom den ifrågavarande. Jag vågar på den grund säga, att herr Nils Hanssons förslag icke, såsom man är benägen att påstå, går i reaktionär rigtning, utan är en fortsättning på det reformarbete, som 1845 tog sig uttryck i beslutet, att qvinnan skulle i giftorätt få hälften af det gemensamma boet i stället för en tredjedel, samt sedermera i bördsrättens borttagande och mera sådant, så att det ena stycket efter det andra af den på ofvannämnda åskådningssätt byggda lagstiftning så småningom borttagits.

Man har äfven sagt, att för jordegaren är jordbruksfastigheten hans reelaste egendom och att den därför icke borde ingå i det gemensamma boet. Har detta förr ofta varit en sanning, så har det nu öpphört att vara det; ty nu är säkert mången gång den egendom af annan art, som den ena maken inför i boet, af lika stort värde som den jordbruksfastighet, hvilken den andra maken för med sig, och i synnerhet torde i de små förhållandena på landsbygden detta ofta vara fallet.

Jag beklagar, att inom lagutskottet den mening, jag förfäktar, vunnit understöd af endast tre ledamöter, mig inberäknad. Det är mig då så mycket kärare att kunna åberopa, att samma mening offentligen framburits af en på lagstiftningens och lagskipningens område så framstående auktoritet som herr f. d. presidenten Berg, och jag skulle mycket hafva missförstått innebörden i de yttranden, som afgåfvos i högsta domstolen vid granskningen af det ofvannämnda förslaget, om jag icke vågade hoppas, att, i händelse ett sådant förslag

Om äkta makars egendomsförhållanden.

(Forts.)

som det af mig nu förordade komme under granskning af högsta domstolen, det skulle vinna densammas gillande.

Nu kan man säga, att, då ett annat förslag redan antagits af Andra Kammaren, det nu ifrågasvarande icke kan nu blifva Riksdagens beslut. Detta är visserligen en sanning, men jag tror dock, att det för riktningen af detta reformarbete är ganska viktigt, hvilket beslut Första Kammaren fattar. Jag tror nemligen, att vår nuvarande grund är så ohållbar genom den Achilleshäl, som man har deri, att ärfd eller före äktenskapet förvärfd fast egendom å landet är undantagen från egendomsgemenskap, att, innan vi fått bort den, vi oupphörligen få reformförslag i motsatt riktning. Men ju mera vi närma oss egendomsskilnaden, desto lättare komma vi slutligen dit. För den allra största delen af befolkningen i vårt land är dock detta åskådningsätt synnerligen främmande, och förhållandena hos oss äro så olika en del andra länders, att man icke kan af exemplet från Amerika eller det ännu färskare från England sluta sig till, att denna nya princip skall vara gagnelig för oss eller passa oss.

Jag skall slutligen bedja att få sammanfatta hvad jag nu haft äran yttra i följande slutkläm: Då kammaren ej torde hafva någon benägenhet att till regel antaga egendomsskilnad, utan vill bibehålla egendomsgemenskapen såsom grund, då en konsekvent lagstiftning ju i allmänhet är att föredraga framför en emellan olika principer haltande, då halfheten i den nuvarande lagstiftningen, som ej längre kan anses påkallad af särskilda förhållanden, medför orättvisa och oegentligheter, hvilka än mera ökas i samma mån som afvikelserna från grunden ökas i antal, synes mig enda rätta lösningen af den på dagordningen stående frågan om äkta makars egendomsförhållanden vara den af herr Nils Hanseon föreslagna, eller fullständig egendomsgemenskap såsom regel, hvadan jag yrkar bifall till hans motion, nemligen: »att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i 10 kap. 2 § giftermålsbalken, att hvad om makars ömsesidiga giftorätt i fast egendom redan gäller för stad måtte blifva gällande äfven för landet.»

Herr Bergström: Såsom allmänt är bekant, eger enligt vår gällande lag giftorätt icke rum uti ärfd eller före äktenskapet förvärfvad fastighet å landet; deremot hafva makar giftorätt i den stadsfastighet, som de ega, eller ega få. Denna skilnad i afseende å land- och stadsfastighet är i vårt land urgammal. Redan före landskapslagarnes tid gälde i vårt land den rättssatsen, att, såsom det heter i konung Kristoffers landslag: »I laghum vårum giftes ej bonde i adel jord eller hus eller odhal wattuwärka hustru sinna; ej ock hon i hans». Den historiska anledningen till detta ligger långt bort i tiden; det var hos den germanska stammen rådande åsigt, att politiskt berättigad var ingen annan än bofast jordegande man. Således ju flere jordegande män funnos inom en ätt, desto större inflytande, desto större politiskt anseende hade ätten, desto mera var den i stånd att skydda sina ättemedlemmar. I staden uppkom deremot en annan rätt. Det var de rättsbegrepp, hvilka från Tyskland, i synnerhet

från Lübeck inflyttande borgare förde med sig som skapade den regel, att i stad makar giftes till *valls halfs, vunnet och ovunnet*, det vill säga de fingo giftorätt till hälften hvar i all egendom, således äfven den fasta. *Om äkta makars egendomsförhållanden.*
(Forts.)

Redan lagkomitén och den äldre lagberedningen anmärkte emellertid, att anledning att fasthålla nämnda skiljaktighet icke längre förefunnes; och deras förslag innehåller också därför det stadgande, att i fast egendom, som ena maken före äktenskapet egt eller sedan arfver, har efter lag den andra ej giftorätt. Således skulle äfven stadsfastighet blifva enskild egendom. Den tanken, att landtfastighet borde blifva samfald egendom, har ofta gifvit sig uttryck inom den svenska Riksdagen, men har aldrig vunnit någon anklang. Så till exempel väcktes en motion i frågan vid 1862—1863 års riksdag, men i ett mycket utförligt utlåtande afstyrkte lagutskottet densamma, och Riksdagen biföll lagutskottets hemställan. Vidare har samma fråga varit före vid 1867, 1872, 1873 och 1874 års riksdagar, alltid med samma utgång. Slutligen vid 1884 års riksdag, då frågan om makars egendomsförhållanden uti större utsträckning förelåg till granskning af lagutskottet, föreslog utskottet, att Riksdagen ville i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att den gällande lagstiftningen måtte i uppgifna fem punkter ändras. Den första af dessa punkter var den, som innehöll, att »i den fasta egendom i stad eller å stadens mark, som hustrun före eller under äktenskapet ärfv eller förut förvärfv, må mannen ej ega giftorätt, hvadan sådan rätt icke heller bör tillkomma hustrun i mannens lika beskaffade egendom, dock att all årlig ränta och afrad af dylik egendom varder under lösören räknad.»

Till följd af denna skrivelse uppdrog Kongl. Maj:t åt nya lagberedningen att utarbete förslag till erforderliga ändringar i den gällande lagen. Ett sådant förslag afgafs äfven af lagberedningen och underkastades granskning i högsta domstolen.

Nu har den förste årade talaren anmärkt, att detta af lagberedningen utarbetade förslag icke blef gynnsamt upptaget af högsta domstolen, och han åberopade i detta hänseende ett yttrande, som skulle hafva fäalts der, att kvinnans ställning skulle genom detta lagförslags antagande snarare försämrans än förbättras. Det är sant, att åtminstone tre af justitieråden uttalade en sådan mening, men denna grundade de på sannolikhetsberäkningar. Det var icke mot sjelfva principen de hade något att invända. Det af den förste talaren åberopade yttrandet lyder sålunda: »Genom de i 1:sta och 5:te punkterna af Riksdagens skrivelse omförmälda bestämmelser har visserligen omfånget af den inkommunikabla egendomen förändrats till fördel för de hustrur, som ega stadsfastigheter, och åt hustrur i allmänhet tillagts utsträckt rätt att vid bodelning erhålla vederlag för hvad af samfaldta boet till mannens enskilda fördel användts; men då enahanda förmåner under motsvarande omständigheter tillagts jemväl mannen, torde genom samma bestämmelser hustruns rätt och bästa icke kunna anses vara bättre än hittills tillgodosedda. Det var på grund af dylika sannolikhetsberäkningar, som man i högsta domstolen kom till den åsigt, att lagförslaget icke gagnade kvinnan.

De tvenne af den förste talaren anförda exemplen bevisa inga-

Om äkta ma-
kars egendoms-
förhållanden.

(Forts.)

lunda, att lagstiftningen är orättvis. I det första exemplet han anförde egde mannen en fastighet, och qvinnan införde i boet en mycket betydande rörlig förmögenhet. Det orättvisa skulle då ligga deri, att hustrun icke fick giftorätt i mannens fasta egendom, medan mannen erhöll sådan i hennes rörliga förmögenhet. Låt oss nu vända om förhållandet. Det är mannen, som för in en större rörlig förmögenhet, och qvinnan en mindre eller större fastighet; då är det ju så, att mannen icke får giftorätt i den af qvinnan införda fastigheten, men hon deremot i den af mannen införda rörliga förmögenheten. Är icke orättvisan i detta fall lika stor mot mannen, som den i det förra, af den förste talaren åberopade fallet, var emot qvinnan? Det andra exemplet är af enahanda beskaffenhet. Der talas om att mannen inför i boet en fastighet, och qvinnan utlösen för fastighet. Hon har således icke giftorätt i mannens fastighet, men han har sådan i det hon inför i boet såsom utlösen för fastighet. Vänd nu om detta exempel! Låt mannen införa utlösen för fastighet, och qvinnan en fastighet; då blir ju samma orättvisa mannens lott, som i det af den förste talaren åberopade exemplet blef qvinnans.

Det lär vidare icke kunna förnekas, att man förgäfvades strider mot den rigtning, som röjer sig i tiden att skapa en sjelfständigare ställning åt qvinnan inom äktenskapet, och ett af de säkraste medlen dertill är nog att bereda henne så mycket enskild förmögenhet som möjligt. Man må hafva så mycket man vill emot denna tidsrigtning, men man har icke kunnat hejda den; så många brott å grundsatsen om egendoms-gemenskap i äktenskap hafva redan förekommit, till exempel att qvinnan kan genom äktenskapsförord tillerkännas sjelfständig förvaltning af enskild egendom, att det icke är värdt att strida mot denna rigtning. Jag tror dock icke tiden att upphäfva all egendoms-gemenskap vara så nära, som en motionär i Andra Kam-maren, herr Höjer, syntes antaga, då han i samma kammare yttrade, att man genom att motsätta sig ett sådant upphäfvande endast beredde sig, såsom han smakfullt uttryckte sig, en »galgenfrist»; men obestriddligt är, att tidsrigtningen går åt det hållet.

Hvad uppmärksamhet kan Kongl. Maj:ts regering skänka åt Riksdagens framställningar, om den, efter att år 1884, efter moget öfvervägande och mogen pröfning, hafva anhållit, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета ett förslag, enligt hvilket stadsfastighet skulle blifva enskild egendom, nu, år 1892, komme och begärde raka motsatsen och förklarade: »Riksdagen anser, att äfven landtfastighet skall blifva samfäld egendom».

Slutligen tror jag, att, för familjens trefnad och frid, det är lyckligare som det nu är, än om det skulle blifva såsom den förste ärade talaren vill. Antagom, att landtfastighet skall blifva samfäld egendom. Den förste talaren har i sin reservation erkänt, att fall kunna förekomma, då den make, som eger landtfastigheten, har skäl att bevara denna som enskild egendom. Detta kan ju icke ske anorledes än genom äktenskapsförord. Jag undrar dock, om icke den make, som väntat sig att få giftorätt i landtfastigheten, kommer att röna en viss förstämning, då, vid äktenskaps ingående, den blifvande maken, som har fast egendom på landet, ställer det vilkor, att

denna fastighet skall vara hans eller hennes enskilda egendom. Helt annorlunda ställer det sig efter nuvarande förhållanden. Enligt nu gällande lag är landtfastighet enskild egendom och icke föremål för giftorätt; men då, vid äktenskapets ingående, den blifvande maken, som har jordbruksfastighet, säger till den andre: ehuru lagen icke tillerkänner dig giftorätt i denna fastighet, vill jag genom äktenskapsförord tillförsäkra dig en sådan giftorätt, skall detta upptagas tack-sammare än det förra vilkoret, som kanske kan verka förstämmande under hela äktenskapet. Vidare finnes för den jordegående mannen den utväg att genom testamente sörja för sin hustru. Aro makarne barnlösa, kan mannen genom testamente åt hustrun öfverlåta hela sin jordbruksfastighet och allt sitt bo. Finnes det barn, kan han gifva henne hälften.

Om äkta makars egendomsförhållanden.
(Forts.)

Jag anser, att Riksdagen bör vidblifva den ståndpunkt, som den intog år 1884, och icke låta förrycka sig ifrån denna, ty då vet man icke hvart vägen bär.

Jag yrkar bifall till laguskottets förslag.

Herr Claëson: Vid de två exempel, som jag nyss anförde, måtte jag hafva uttryckt mig synnerligen otydligt, då den ärade talare, som efter mig hade ordet, helt och hållet missuppfattat mig. Jag sade väl i dessa begge exempel, att det var mannen, som i boet förde in jordbruksfastigheten; men det är ju naturligt, att det lika väl kan vara qvinnan. Inom allmogeklassen händer dock nog oftare, att det är mannen, ty det är säkerligen mera vanligt, att en broder utlöser syster än tvärtom. Orättvisan är densamma, om den drabbar mannen eller qvinnan, men verkningarna blifva i allmänhet svårare för en enka, än de skulle blifva för en man. Detta var det ena skälet, hvarför jag i dessa båda exempel antog, att qvinnan var den för-lorande parten. Det andra var, att alla dessa reformförslag företrä-des vis afsett förbättrande af qvinnans ställning. Det är nog en san-ning, att det icke är behagligt att göra äktenskapsförord; det har åtminstone hittills icke varit det; men bibehåller man egendoms-gemenskapens grund, och ena maken, vare sig mannen eller qvinnan, begagnar sin rätt att, der sådant kan anses lämpligt, undantaga någon slägtegendom, tror jag icke att man behöfver riskera, att det tages alltför illa upp af den andra parten. Jag tror, att det blott är en tidsfråga, när begagnande af rätten att genom äktenskapsförord under-stundom undantaga egendom från gemenskapen förefaller så natur-lig, att motviljan deremot försvinner. Om det vore fullständig egen-domsskilnad, och den ena maken har mycket och den andra litet, är det naturligtvis ingen orättvisa, att den, som gått in fattig, också går ut fattig, och den som gått in rik, går ut rik, lika som, om det vore fullständig egendomsgemenskap, det icke vore någon orättvisa, att, fastän den ena maken infört i boet mycket mera än den andra, de vid arfskifte få hälften hvar af boet. Jag tror icke att det vore far-ligt att å detta, som jag kallar, reformarbete, som fortgått sedan år 1875, nu taga detta sista steg och yrkar forfarande bifall till herr Nils Hanssons motion.

Om äkta ma-
kars egendoms-
förhållanden.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen, jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt och vidare derpå att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla den ifrågavarande motionen, samt förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Claëson begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningspropositon af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i 1 punkten af sitt utlåtande n:o 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller den ifrågavarande motionen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—65;

Nej—13.

2 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

3 punkten.

Herr Borg: Till en början får jag tacka lagutskottets ärade ordförande för det han här påpekat vigten af att vidblifva 1884 års beslut i frågan. Vidare får jag uttala min tacksamhet till honom därför, att han fäst kammarens uppmärksamhet på tidsrigtningen i denna fråga, och att vi icke kunna, äfven om vi vilja, motsätta oss tendens som fordrar, att qvinnan erhåller en annan och bättre ekonomisk ställning än den hon hittills haft hos de respektive folken.

Det står att läsa på sid. 18 i lagutskottets betänkande, att det redan vid 1867, 1872, 1873 och 1874 årens riksdagar framhållits, »att vår äktenskapslagstiftning icke vore nog verksam att skydda hustrus egendom mot ödeläggelse genom missbruk af mannens målsmansrätt.» Det är starka ord, men ock sanna. Här står, att hustruns egendom icke kan skyddas ens mot ödeläggelse genom mannens målsmansskap. Och ändå har man i 25 år, ehuru förgäfvets, sökt att bättra detta förhållande. Vi stå ännu qvar på samma ståndpunkt i fråga om förevarande lagstiftning för qvinnan, som vi stodo

Om äkta mäkars egendomsförhållanden.
(Forts.)

år 1867 och detta oaktadt frågan behandlats af alla våra högsta juridiska och administrativa myndigheter, riksdagen oberäknad. Det är ett ganska märkvärdigt förhållande, att vi sålunda i vårt land icke äga förmåga att lösa en fråga, som dock ganska lyckligt blifvit löst i åtskilliga andra länder, om också icke i det radikala syfte, som en af motionärerna framställt, utan genom att söka bereda en öfvergång ifrån mannens ekonomiska envælde, till ett, om jag så må uttrycka mig, konstitutionellt tillstånd inom äktenskapet, hvarigenom också kvinnans rätt på bästa möjliga sätt tillgodoses. Ingen kan gerna förbise svårigheterna vid lösningen af en sådan fråga; men ju större dessa svårigheter äro, dess angelägnare är det väl, att man deråt egnar den största omsorg, och äfven om man icke lyckats på dessa 25 år, bör man väl dock ytterligare taga itu med frågan för att söka finna den lämpligaste utväg, på hvilken den må kunna lösas.

Det glädde mig höra den förste talarens yttrande, att grefve Hamiltons motion egde utskottets *hjerta*, om också ej dess hand. Jag önskar nu blott, att hans motion måtte lyckas vinna kammarens *hand*. Då hade man vunnit, hvad jag för min del anser som det högsta önskemålet nu, nemligen fortsättning af försöken att bringa denna fråga till en någorlunda lämplig lösning.

Jag skall icke länge upptaga kammarens tid, men vill dock tillåta mig ett par reflexioner i anledning af kvinnans undertryckta och underhaltiga ställning inom äktenskapet. Det är väl den största orimlighet, att en normal moder skall vara omyndig, men hennes 21-åriga dotter myndig. Jag får också anmärka, att många kvinnor frukta för att gifta sig, emedan deras egendom skulle handlösas gifvas i mannens ego, utan att de finge rättighet att deltaga i vården deraf. Jag frågar eder, mine herrar, om kvinnan under de år, som förflutit sedan år 1884, i intelligent, moraliskt och ekonomiskt afseende gått tillbaka? Har hon icke tvärt om, framför allt i ekonomiskt afseende, utvecklat sig derhän, att hon nu, mera än förut, förtjenar att hafva ett ord med i familjens ekonomiska angelägenheter? Jag behöfver icke fästa herrarnes uppmärksamhet på huruledes många gifta kvinnor hafva på ett förträffligt sätt skött sin ekonomi; det torde icke heller behöfva påpekas, huruledes mannen, som också under denna tid utvecklat sig i så väl intellektuellt som i moraliskt och ekonomiskt afseende, genom sitt envælde vållat olyckor i familj och samhälle. Det hör ju nästan till den dagliga och stundliga erfarenheten, att mannen förstör familjens ekonomi, utan att hustrun ens har rättighet att blanda sig deruti. Gemenligen vet hon icke tillståndet, förrän ruinen är för handen. Och likväl äro vi män så inkonsequenta, att vi gemenligen erkänna kvinnans större förmåga att hushålla. Med glädje lemna vi henne vår portmonnä på en resa, och efter resans slut prisa vi, att hon haft den om hand, emedan hon hushållat bättre än vi skulle hafva gjort. Men då det gäller livvets stora resa, då bryr mängden man sig icke om att låta henne veta hvad portmonnä innehåller, förrän hon underrättas om, att den är tom.

Vi svenskar, som i många afseenden äro ett rätt utmärkt folk, hafva dock ett ord om oss, som låter ganska illa i våra öron, och jag undrar icke deröfver. Vi kallas, på grund af vår ekonomi, af ett så

Om äkta makars egendomsförhållanden.

(Forts.)

arbetsamt och sparsamt folk som Tysklands »die dummen Schweden». Männe detta epitet tillkommer männen eller kvinnorna? Då de gifta kvinnorna icke deltaga i ekonomien, måtte de väl icke heller hafva något ansvar därför. Det skulle således, om ordspråket eger någon sanning, vara *de dumma männen*, som regera öfver de ekonomiska angelägenheterna. I så fall vore det väl skäl att vi söka bättra oss härutinnan, i fall det, som sagdt, skulle ligga någon sanning i den opinion, som hela världen har om oss, att vi äro temligen dåliga ekonomer och i alla tider varit det. Vore det icke skäl att förbättra detta vårt rykte, derigenom att vi gäfvade dem rättighet att deltaga i våra ekonomiska angelägenheter, som vi sjelfva gerna erkänna vara bättre ekonomer än vi, nämligen hustrurna.

Motionären greve Hamilton hemställer, »att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville, i sammanhang med det förslag till ändring af boskildningsförordningen m. m., om hvars utarbetande Kongl. Maj:t fattat beslut den 31 december 1891, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af lagstiftningen rörande äkta makars inbördes egendomsförhållanden, att, på sätt Riksdagen uti skrifvelse i ämnet den 7 maj 1884 ifrågasatt, giftorätt icke må ega rum i den fasta egendom i stad eller å stadens mark, som den ena maken före eller under äktenskapet ärft eller förut förvärfvt, samt att mannen icke må hafva magt att utan hustruns samtycke bortskifta, förpanta eller sälja boets fasta egendom å landet eller jord och hus i staden, äfvensom till de ändringar af lagstiftningen i öfrigt, hvilka häraf finnas påkallade.»

Ett lika modernt stadgande, som det här föreslagna, har ingått i den norska lagstiftningen. I Norges lag af år 1888 förekommer, i 2, 3 och 5 kapitlen, en bestämmelse, hvarigenom mannen icke har rättighet att utan hustruns samtycke bortgifva, afhända, pantsätta eller borthyra fast egendom på landet. Vidare finnes i den norska lagen stadgadt om lif försäkring och lifränta äfvensom åtskilligt annat till förmån för henne. Då nu Norges folk redan år 1888 fann en sådan lag tillämplig och det icke haft några olägenheter deraf, föreställer jag mig, att man nu utan olägenhet skulle kunna göra motsvarande förändringar i den svenska lagen.

Det har af lagutskottet, som afslagit äfven greve Hamiltons förslag, yttrats, »att utskottet måste finna det mindre lämpligt att, då regeringen så nyss uttalat en från Riksdagens åsigt afvikande mening i frågan, i det att regeringen funnit en reform af vår äktenskapslagstiftning böra gå i en annan riktning än den Riksdagen förordadt, ånyo aflåta en skrifvelse i förevarande ämne.» Detta är det enda egentliga skäl, som jag kan finna utskottet hafva anført för ett afslag å motionen. Jag hemställer då till Kammarén, huru vida det icke kan vara lämpligt att nu ånyo uttala de åsichter, som redan år 1884 framhöllos, och som äfven af lagutskottets ordförande blifvit förordade. Kan det icke vara skäl att betona detta än en gång och gifva Kongl. Maj:t en, om jag så får kalla det, påstötning att icke låta denna stora fråga blifva hvilande och så många människor blifva lidande genom följderna af en ofullkomlig och orätträdig lagstiftning i hvad som rör den gifta kvinnans eganderätt. Jag anser

denna fråga vara större och viktigare än många andra och tager mig friheten erinra, att för icke länge sedan tillstyrkte lagutskottet en skrivelse angående de patronella pastoraten, en skrivelse, som gick ut på att erinra Kongl. Maj:t om en annan skrivelse, hvilken år 1855 emanerat. Då fann lagutskottet skäl att tillstyrka och kammaren biföll en sådan skrivelse. I analogi härmed borde man väl i denna fråga, utan att på något sätt gå grannlagenheten å den ena eller den andra sidan för nära, kunna besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att ifrågavarande reformarbete måtte gå i sådan riktning, som år 1884 af Riksdagen yrkades.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag att få tillstyrka bifall till grefve Hamiltons motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr Bergström: Mig förefaller det, som om den ärade motionären grefve Hamilton icke har valt den snabbaste och bästa vägen för att främja den sak, som han hyllar, och för att hinna till det mål, som han åsyftar. Hade han helt enkelt föreslagit, att Riksdagen ville vidtaga den lagändring, att stadsfastighet skulle blifva den makes enskilda egendom, som införde den i boet, och giftorätt således deri icke ega rum, hade det för lagutskottet varit en lätt sak att utarbета förslag till denna lagändring och förelägga förelaget för Riksdagen. I stället föreslår han en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville öfverlemna denna fråga till lagberedningen för att behandlas i sammanhang med frågan om boskildnad. Om icke lagutskottet flera gånger fått, om jag så må säga, baklexa derför, att utskottet förmenats hafva öfverskridit sin befogenhet, skulle jag för min del, och jag tror äfven utskottets öfriga ledamöter, icke tvekat att framlägga ett förslag, hvarigenom förklarades, att stadsfastighet skulle härefter icke vara föremål för giftorätt, utan att den skulle vara dens enskilda tillhörighet, som infört den i boet. Ville man deremot nu följa den förste ärade talarens anvisning och bifalla motionen, komme det sannerligen att dröja ganska länge, innan en sådan reform kunde blifva genomförd, ty lagberedningen har för närvarande att sysselsätta sig med rättegångsreformen, och innan beredningen kan taga ihop med boskildnadsfrågan dröjer länge nog. Först då skulle frågan om stadsfastighets egenskap af kommunikabel eller inkommunikabel egendom blifva föremål för pröfning.

För öfrigt klandrade den förste ärade talaren detta resonnement, »att utskottet måste finna det mindre lämpligt att, då regeringen så nys uttalat en från Riksdagens åsigt afvikande mening i frågan, ånyo aflåta en skrivelse i förevarande ämne». Jag tror, att detta yttrande låter väl försvara sig, och det stämmer icke med kammarens traditioner att, några månader efter det regeringen uttalat sig i en lagstiftningsfråga, komma med en ny skrivelse i samma ämne.

Hvad angår den andra delen af grefve Hamiltons motion, att mannen icke borde hafva magt att, utan hustruns samtycke, förpanta eller sälja boets fasta egendom, har en ledamot af högsta domstolen utförligt visat, att denna grundsats icke kan i lagen stå enstaka som en from önskan. Hvad tjänar det till att uppställa en grundsats, om man icke stadgar påfölj för öfverträdelse af densamma? Han har

Om äkta markars egendomsförhållanden.
(Forts.)

Om äkta markaregendsförhållanden.

(Forts.)

vidare visat, att den lämpligaste påföljden för mannens tilltag att, utan hustruns samtycke, sälja eller förpanta boets gemensamma fastighet vore den, att hon finge rätt att söka boskildnad. Men stadgande af sådan rätt måste anses inbegripet under det uppdrag, som nya lagberedningen fått; och jag är förvissad, att den äfven skall taga denna fråga i öfvervägande vid utförandet af det uppdrag, som Kongl. Maj:t lemnat densamma, nemligen att se till, om det förefinnes anledning att öka de tillfällen, då hustrun har rätt att söka boskildnad. I denna del skulle således den föreslagna skrifvelsen icke tjena till någonting.

På grund af hvad jag anført yrkar jag bifall till lagutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels ock af herr *Borg*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den ifrågavarande motionen.

Derefter gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Förslag till lag ang. sparbanker m. m.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 och 30 nästlidne april bordlagda utlåtande n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående sparbanker m. m.

På hemställan af herr talmannen beslöts, att förevarande utlåtande skulle på det sätt föredragas, att de af utskottet i förevarande utlåtande framställda två lagförslag skulle hvart för sig behandlas paragrafvis med slutmening, ingress och rubrik sist; att de särskilda paragrafernas nummer skulle nämnas, men uppläsning af innehållet icke ega rum i annan händelse, än att begäran derom gjordes; samt att först sedan båda lagförslagen blifvit sålunda genomgångna, utskottets hemställan rörande dem skulle föredragas.

Utskottets förslag till lag angående sparbanker.

1—6 §§.

Godkändes.

7 §.

Friherre Leijonhufvud, Sten: Jag instämmer i utskottets uttalande, att den nu föreliggande lagfrågan blifvit på ett tillfredsställande sätt löst, men jag kan icke till alla delar instämma uti eller

gilla slutet af denna paragrafs tredje punkt, då jag anser att den deruti gjorda bestämmelsen skulle verka hämmande på sparbankens utveckling. Utskottet har visserligen förut gjort en förändring, som är för mig ganska tillfredsställande, men här är föreskrifvet i sjunde paragrafen: »Uti en i sparbanken förvarad liggare skall hvarje hufvudman, der han åtager sig uppdraget, egenhändigt inskrifva sitt namn». Jag kan icke riktigt förstå, hvilken betydelse skall ligga deri, att han egenhändigt skall skrifva sitt namn, då åtminstone för mig det synes böra vara lika giltigt, om han skriftligen aflemnar ett intyg på att han åtager sig uppdraget. Jag tänker egentligen på de sparbanker, hvilka nu redan äro i verksamhet, icke i städerna, men på landsbygden. Åtminstone vet jag en sparbank, som i sin omfattning är ganska stor, det är en häradsparbank, som omfattar många socknar samt står under hushållsgilletts kontroll, och hvars ledamöter samfaldt äro dess hufvudmän. När nu ett nytt reglemente skall uppgöras, bör gifvetvis det utgå från denna härads gilletts styrelse eller dess ledamöter, och de sammankallas då dertill. Då är det väl möjligt att hufvudmännen eller ledamöterna komma tillsammans, ehuru man måste erkänna, att åtminstone på senare tider, så vidt min erfarenhet gifver vid handen, ganska få ledamöter plåga inställa sig, och då det är af högsta vikt, att dessa hufvudmän, som nu blifvit föreslagna enligt reglementet vare sig till 20, eller inom 20 och 50, måtte spridas så mycket som möjligt öfver landsbygden för att derigenom kunna befordra bankens verksamhet i afseende å insättningar, så är det gifvet, att om detta skall ske med sådan omgång, att de först skola sammankallas och uppsätta förslag till reglemente, upprätta stadgar m. m. och dertill inskrifva sina namn egenhändigt i liggaren, torde kunna inträffa, åtminstone der distrikten äro vidsträckt och det är många mil till den plats, der sparbanken har sin verksamhet, att mången verkligt dugande kraft skulle gå förlorad för sparbanken.

Förslag till lag
ang. sparbanker
m. m.
(Forts.)

Hufvudmännen skulle på det viset lätteligen kunna komma att bestå af ett litet kotteri af dem, som bo närmast sparbanken, hvilket jag tror icke vore nyttigt för bankens verksamhet. Punkten kan väl möjligen synas vara icke så viktig, men då vi komma till § 25, hoppas jag att der få göra några erinringar i afseende på sättet att lyfta sparbanksmedel, hvilka jag hoppas skola föranleda till en återremiss af den punkten till utskottet. Jag finner nemligen formerna därför alltför tunga och att det i många fall är svårt att riktigt få klart för sig, huru det skall tillgå att i sparbanken få lyfta mindre belopp, men jag förmodar, att jag icke kan yttra mig om den punkten nu. Kammaren torde dock finna, att genom dessa vidlyftiga bestämmelser, att personerna skola vara kända och styrka sin identitet o. s. v., det kan blifva ganska svårt för mången att utfå sina medel på ett sätt, som gör sparbankens verksamhet till verklig nytta. Jag vill nu blott påpeka, att i allmänhet går det så till, att när de mindre bemedlade i synnerhet vilja hafva ut något belopp af sina sparbanksmedel, uppdraga de det åt någon inom socknen, hvilken antingen såsom ombud eller på annat sätt åtager sig det. De blott skicka sin sparbanksbok till denna person, och lemna hvarken fullmakt eller

Förslag till lag ang. sparbanker m. m. några uppgifter. Det skulle nu i de flesta fall möta ganska stora svårigheter för de mindre bemedlade att på det viset kunna utfå sina penningar, då de ofta icke kunna komma i direkt beröring med de personer, som skola åtaga sig uppdraget, utan endast skicka dem sin sparbanksbok. Jag vill därför vid denna punkt yrka, att dessa bestämmelser skola blifva gällande endast när hela sparbanksbeloppet skall uttagas, och som jag hoppas, att kammaren då skall godkänna en återremiss, yrkar jag äfven här återremiss på den nu föredragna 7 § i det syfte jag nu angifvit.

(Forts.)

Herr Bergström: Motivet för det stadgande i tredje punkten af 7 §, hvilket den föregående talaren har klandrat, är följande. Sparbankskomitén säger nemligen: »den anordning, hvarom föreskrift i paragrafens tredje stycke blifvit meddelad, afser, såsom lätt torde inses, att hos hufvudmännen väcka och underhålla en känsla af verklig och personlig ansvarighet för utföningen af det viktiga värf, som blifvit dem anförtradt.» Det är en bestämmelse, som redan den första sparbankskomitén föreslog och som jag för min del anser ganska väsentlig. En hvar, som blifvit utsedd till hufvudman i en sparbank, vet mycket väl att vederbörande valmän inskränka sig till att antingen muntligen eller genom protokollsutdrag underrätta honom om valet, men någon förklaring af honom, att han vill åtaga sig uppdraget, bryr man sig icke om. Det är derföre nödvändigt att man infordrar en sådan förklaring af honom, och den skall enligt lagförslaget lemnas genom namnteckning i liggaren. Nu kunde det ju möjligen anses lika kraftigt, att ett sådant förklarande från hans sida meddelas genom en skrivelse eller ett bref; men då den förste talaren antydde, att när vederbörande, d. v. s. hufvudmännen, enligt lagen skola uppgöra förslag till nytt reglemente m. m., flertalet af dem är tillstädes, finner jag icke något hinder för dem att vid samma tillfälle inskrifva sina namn i den liggaren. Jag tycker för öfrigt, att stadgandet i denna punkt icke är af den vikt, att återförvisning af punkten bör ifrågakomma.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af den nu föredragna paragrafen och vidare derpå, att densamma skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

8—10 §§.

Godkändes.

11 §.

Herr Törnebladh: Denna 11 §, hvilken är bland de viktigaste i hela lagen, gifver lätt anledning till olika meningar. För min del vill jag icke nu göra något yrkande i frågan, men tillåter mig att begära en upplysning, huru man rätteligen skall tolka det tredje stycket

af denna paragraf. Det heter der om borgenslån: »Utöfver tio år må icke lån, hvarom nu är sagdt, utestå; skolande å lån af ifrågasvarande beskaffenhet, som utestår längre tid än ett år, afbetalning årligen göras med belopp, som i förhållande till den tid, för hvilken lånet beviljats, blifvit i skuldebrevet bestämdt, der icke styrelsen begagnar sin rätt att uppsäga lånet till inbetalning på en gång.» Enligt början af detta stycke skall gäldenären antingen förbinda sig att inom tre månader återbetala lånet — det torde väl i allmänhet vara mycket sällan, som sparbankslån på tre månader förekomma — eller, om detta icke skett, skall sparbanksstyrelsen förbehålla sig rätt att, om den så finner nödigt, uppsäga lånet till återbetalning inom tre månader.

*Förslag till lag
ang. sparbank-
ker m. m.
(Forts.)*

Nu veta vi alla att sådana skuldebref, som äro ställda på återbetalning viss tid efter uppsägning, äro mycket vanliga, och jag föreställer mig att framdeles, såsom hittills, kommer det att mycket ofta inträffa, att personer i sparbanker belåna reverser såsom hypotek eller till sparbank utfärda reverser, ställda på återbetalning viss tid, här högst tre månader efter uppsägning. Om detta nu sker, hvad är det då för en tid som utskottet afser med »den tid, för hvilken lånet beviljats,» och i förhållande till hvilken afbetalningar skola göras? Jag kan icke fatta, att det från början måste i reversen förekomma någon sådan bestämmelse. Man kan visserligen tänka sig, att vid den förnyade pröfning, hvilken sparbanksdirektionen är skyldig att egna lånet, när det utestått längre tid än ett år, reversen skulle kunna förändras på något sätt, men äfven då kvarstår samma förhållande, att det går an att utfärda en revers, som är stäld på tre månaders uppsägning, och sparbanksdirektionen är i det fallet oförhindrad att antaga den. Uppsägningslån äro synnerligen omtyckta, uppsägningslån mot realsäkerheter äro lån, som på sista tiden tagit favör i riksbanken i hög grad, och jag misstänker att uppsägningslån äfven med borgen hafva hos låntagare en viss favör, och då reglementet gifver sparbanksdirektionen rätt att lemna sådana lån, hvad är då naturligare, än att en revers, på sådant sätt belånad, kvarstår oförändrad utan att något der står taladt om årliga afbetalningar, ty detta finnes icke stadgadt i 11 §. Det är visserligen antydt, att så borde vara, men slutet af detta stycke upphäver icke, såvidt jag kan förstå, styckets början. Om jag misstager mig, vore det ju bra, men det vore godt att få veta, huru man egentligen tänkt sig saken. Jag har sett att det varit tal om paragrafen i högsta domstolen, men det talet har icke lemnat full tydlighet i nu berörda hänseende; detsamma är förhållandet med sparbankskomiténs betänkande och dess motiv.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Bergström: En hvar låntagare i en sparbank skall ju till sparbanken utfärda ett skuldebref. Antingen är nu detta försedt med borgen, eller ställer låntagaren pant af skuldebref med borgen. Detta är lagbudets förutsättning. Den hufvudförbindelse, som låntagaren utställer till sparbanken, det är den om hvilken förnämligast är fråga. Ett lån får icke utestå längre än tio år, och det skall amorteras med ett årligt belopp, som svarar mot den tid, för hvilken lånet

Förslag till lag ang. sparbanker m. m. är beviljadt. Är det beviljadt på fyra år, skall det återbetalas med en fjerdedel om året, är det stäldt på tio år, afbetalas årligen en tiondedel.

(Forts.)

Med hypoteket synes mig att man i detta fall icke har att göra. Det är ju fråga om den förbindelse, som låntagaren utfärdad till sparbanken, ty icke lemnar sparbanken penningar på endast ett hypotek, utan den vill hafva en särskild förbindelse af låntagaren, till säkerhet för hvars fullgörande låntagaren lemnar ett hypotek.

Herr Törneblad: Jag har ännu icke lyckats blifva klar på meningen. Skilnaden mellan skuldebref såsom pant och skuldebref med borgen lemnadt såsom ett slags pant — jag begagnar uttrycket — den fattar jag väl, men om jag håller mig till ordalagen utan att fästa mig vid hypotekelånen, så står det tydligen: »lemnas lån mot borgen, skall, der icke galdenären utfäster sig att inom tre månader återgälda lånet» — ja, det händer väl att han någon gång gör det, men det händer oftare att han icke gör det — »skall bankens styrelse förbehålla sig rätt, om den så finner nödigt, uppsäga detsamma till återbetalning inom tre månader.» Alltså, om A. utfärdar en revers till sparbanken eller order att betalas efter tre månaders uppsägning, så har han icke utfäst någon tid, inom hvilken betalningen skall vara verkställd, i vidare mån, än att han eventuellt förklarar sig färdig att återbetala lånet, om det uppsäges. Men om det icke uppsäges, utan om lånet står kvar år efter år, hvilken är då den afbetalningsprocent, som här omtalas, hvar finnes den bestämd?

Herr Rudebeck: Jag skall bedja att i afseende på sista momentet i denna paragraf få göra hemställan om en förändring. Der står: »hvad sålunda är stadgadt om den tid, hvarunder lån mot borgen eller mot pant af skuldebref med borgen längst må utestå, är icke tillämpligt å lån, som emot dylik säkerhet varder af kommun eller samfällighet med *Konungens tillstånd* upptaget.» Det är dessa ord »med Konungens tillstånd», hvilka jag föreslår böra utgå. Anledningen är den, att om ett härad vill upptaga ett lån, kan häradet icke få Konungens tillstånd dertill, ty om häradet söker en dylik tillåtelse, blifver svaret väl, att Kongl. Maj:t »finner hinder icke möta», men något direkt medgifvande till lånets upptagande beviljar icke Kongl. Maj:t. Om man nu vänder sig till en kassa med begäran om lån för ett härad, svaras det, att det icke kan erhållas med mindre än att Kongl. Maj:t lemnar tillstånd, och då tillståndsbeviset företes sådant som Kongl. Maj:t affattar det, förklarar kassan sig icke kunna antaga detsamma såsom ett tillstånd. Det är därför jag hemställer, att dessa tre ord må få utgå, på det att ej likartad svårighet må yppas vid lån hos en sparbank.

Gifvet är att, på grund af kommunallagarne, lån, som der afses, icke beviljas på längre tid, än der är stadgadt, utan Kongl. Maj:ts tillstånd, oberoende af sparbankslagens lydelse i denna paragraf. Om de antydda orden här utginge, kunde ingen tvekan uppstå, men i det af mig angifna speciella fallet en svårighet afhjelpas. Derfor tillåter jag mig föreslå återremiss af momentet i nu omförmälda syfte.

Herr Bergström: Hvad angår den första anmärkningen, tillåter jag mig påpeka, att detta stadgande i början af stycket har tillkommit såsom en uppmaning till sparbankerna att sörja för att, äfven om de lemna ut ett lån på tio år, de dock böra förbehålla sig rätt att återbekomma det inom tre månader, efter uppsägning, och detta af det naturliga skälet, att uttagningarne kunna blifva så starka, att sparbanken blir tvungen att indrifva ett sådant borgenslån. Det kan sparbanken icke göra, med mindre den förbehåller sig denna rätt i skuldebrevet, ty annars säger gäldenären: »Jag har fått lånet på tio år.» Detta är klart som dagen, så vidt jag kan förstå.

*Förslag till lag
ang. sparbanker
m. m.
(Forts.)*

Hvad den andra anmärkningen vidkommer, vill jag fästa uppmärksamheten på att här icke är fråga om andra lån åt kommuner och samfundligheter, än sådana, hvilka upptagas mot borgen. Föreskriften gäller således icke för de kommunala lån, som upptagas utan borgen, och hvad i öfrigt exemplet om häradslån angår, föreställer jag mig, att om ett härad går in till Kongl. Maj:t och begär att få upptaga ett lån, men Kongl. Maj:t skulle svara, att hinder icke möter för lånets upptagande, lär väl en förnuftig sparbankestyrelse tolka svaret såsom jemförligt med ett af Kongl. Maj:t gifvet tillstånd till lånets upptagande. Formuleringen af Kongl. Maj:ts beslut i dylika fall torde i öfrigt bero på vexlande åsikter hos olika departementschefer. För min del får jag förklara, att jag i det uppgifna fallet, derest jag vore departementschef, icke skulle tveka att svara: »Ni får upptaga lånet.» Ty härad är ock en kommun, om än icke en sådan, för hvilken komunalagarne gälla.

Jag kan således icke finna, att här behöfves någon återförvisning, och det står ju för resten sparbankestyrelsen fritt att lemna eller icke lemna lånet. Men det måste betonas, att här icke är stadgadt om andra lån än sådana, som lemnas mot borgen.

Herr Rudebeck: Jag vill blott nämna, att när sparbank lemnar lån till ett härad, har det åtminstone i flera fall fordrats borgen. Jag vet det så mycket mera, som jag i dessa dagar fått i uppdrag från min hembygd att söka anskaffa ett sådant lån och fått det svar, att mot borgen kan sådant erhållas i en sparbank. Således förekommer det nu för tiden, att borgen fordras för dylika lån. Hvad den andra invändningen beträffar, vill jag erinra, att jag likaledes i dessa dagar med ett sådant Kongl. Maj:ts tillståndsbevis, som jag nyss omnämnde, gjort framställning hos kassor här i staden om lån för ett härad, och har derå svarats genom direktionsbeslut, att det företedda tillståndsbeviset icke ansetts innebära tillstånd till låns upptagande, så att kassorna på grund af sina reglementen funnit sig förhindrade att bevilja lånet. Det är på grund af denna försäka erfarenhet, som jag tillåter mig göra ifrågarande hemstallan och vidhåller mitt yrkande.

Herr Philipson: Man kan icke vara regeringen annat än tacksam för det nu framlagda förslaget, likasom man måste gifva sparbankskomitén sitt fulla erkännande för att den så väl och så skyndsamt fullgjort sitt uppdrag. Men bestämmelsen i den nu före-

Förslag till lag ang. sparbanker m. m.
(Förts.)

dragna punkten, der sparbankerna medgifvas rätt att af de mindres sparpenningar lemna ut lån mot endast borgen, den tilltalar mig icke. Jag känner allt för väl de faktorer, som man måst räkna med för att få den nu föreliggande lagen igenom, och jag har således icke något yrkande att göra; men jag hade önskat, att i denna kammare någon röst måtte höjas för att säga, att det varit lyckligt om i vårt land, der ett borgenssystem råder, hvilket i intet annat land i världen torde hafva sin like, ett stärfjande eller en begränsning kunde ske i utlåningen från dessa banker, hvilka, efter hvad man sagt mig, i några orter syfta att blifva lika mycket lånebanker som sparbanker.

Herr Hasselrot: Blott ett par ord i anledning af talarens på stockholmsbanken yttrande. Bestämmelsen »å lån, som utestår längre tid än ett år, skall afbetalning årligen göras i förhållande till den tid, för hvilken lånet beviljats,» innebär, att den allmänna regeln för sparbankslån, hvilka endast få utlemnas å bestämd tid och ej ställas på uppsägning, är den, att å dem skall afbetalas i samma proportion som de år, för hvilka de beviljats. Är ett lån beviljadt på tre år, så skall det afbetalas på tre år, är det beviljadt på fyra år, skall det göras afbetalning årligen under fyra år o. s. v.

Men derutöfver förekommer den bestämmelsen, att om sparbanken skulle behöfva sitt kapital, skall den hafva rätt att efter tre månaders uppsägning återbekomma detsamma. Afbetalningarna skola sålunda i regeln följa åren, för hvilka lånet är beviljadt, men derutöfver skall sparbanken hafva rätt att taga upp hela kapitalet efter tre månaders uppsägning.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf och vidare på dess återförvisning till utskottet; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

12 §.

Friherre Leijonhufvud, Sten: Jag fruktar att trötta kammaren, men jag får lof att äfven mot denna paragraf göra en anmärkning. Här står, att ledamot eller suppleant i styrelsen icke får låna ens mot pant af in-teckning uti fastighet, så vida det icke är jordbruksfastighet på landet eller fastighet i stad. Då vi nu veta, att det på landet fins många stora samhällen vid stationer, köpingar o. d., der man kan tänka sig, att en ledamot eller suppleant i styrelsen vore fastighetsegare, skulle han, om han behöfver låna, vara förhindrad derifrån, ifall han vill såsom pant sätta sin fastighet. För min del tycker jag, att det är väl långt gånget, då jag icke kan i afseende på säkerheten se någon skilnad mellan fastighet i stad och fastighet på landet, i synnerhet i köpingar. Jag anser, att det är så mycket större fara med detta, som man vanligen i sådana mindre samhällen, hvilka icke äro så talrikt befolkade, till ledamot och i synnerhet suppleant i styrelsen väljer just bland dessa slags fastighetsegare. Det vore myc-

ket hårdt, om de icke hos sparbanken kunde få belåna sin egendom. Säkerheten skall ju ändå alltid pröfväs af styrelsen. Det skulle också kunna hända, att med anledning af detta stadgande en ledamot eller suppleant afsade sig att vara med i styrelsen, hellre än att gå miste om att få det lån, han kan behöfva.

*Förslag till lag
ang. sparban-
ker m. m.
(Forts.)*

Vidare står det: »inteckning uti jordbruksfastighet å landet eller fastighet i stad inom hälften af senast fastställda taxeringsvärdet.» Jag förstår icke riktigt, om »inom hälften af senast fastställda taxeringsvärdet» innefattar såväl jordbruksfastighet å landet som fastighet i stad. Jag förmodar, att det afser båda två, men då tycker jag, att stiliseringen af det utaf Kongl. Maj:t framlagda förslaget är tydligare och bättre, äfven om man vill förändra »medeltaxeringsvärdet för de tio sista åren» till »senast fastställda taxeringsvärdet.» Jag tycker icke, att redigeringen är så fullkomligt tydlig, att det icke kan gifva anledning till tvekan hos en styrelse.

Sista punkten lyder: »dock att åbyggnad å egendom i stad skall, för att inteckning i egendom må godkännas, vara brandförsäkrad i någon med vederbörligen fastställt reglemente försedd brandförsäkringsinrättning inom riket». Det är nog mycket lätt, att när lånet skall beviljas, inforrar styrelsen brandförsäkringshandlingarne och får deraf se egendomens värde; men det fins dock icke någon föreskrift, hvarigenom styrelsen sedermera kan ega säkerhet för, att icke hela brandförsäkringen upphört. Värdet kan nemligen på ett eller annat sätt förändras antingen genom att premien icke inbetalas eller annorledes, och då fins här icke någon bestämmelse för styrelsen att göra sig förvissad derom, att det värde, som betingat lånet och är lemnadt såsom pant för detsamma, fortfarande eger bestånd. För min del tycker jag, att eltersom det här i en del punkter gifves mycket minituösa bestämmelser, det äfven borde ingått den bestämmelsen, att låntagare skulle vara skyldig att ärligen till styrelsen ingifva sådana handlingar, som utvisade, att brandförsäkringen verkligen fortfarande vore gällande.

Jag har icke något yrkande att göra, då jag icke har hopp om att här skall bli något annat än antagning af lagen; men jag har velat påpeka detta, och om jag icke, får något understöd, skall jag icke göra något yrkande.

Herr Unger: Början af denna paragraf lyder som följer: »lån af sparbanksmedel må ej utlemnas mot skuldförbindelse, för hvars uppfyllande ledamot eller suppleant i styrelsen eller i sparbanken anställd tjänsteman i egenskap af hufvudgäldenär eller löftesman svarar, utan så är...» o. s. v. Nu förstår hvar och en, som känner motiven till detta stadgande, att meningen är, att styrelseledamot eller tjänsteman icke skall få häfta med sitt namn i skuld till sparbanken utan den föreskrifna säkerheten. Men jag tror, att detta icke är tillräckligt tydligt uttryckt, så att ej möjlighet fins kvar att i detta afseende eludera lagen. Om banken t. ex. utlemnar lån mot förbindelse af en icke styrelseledamot, men denne såsom hypotek för denna förbindelse ställt en förbindelse af en styrelseledamot, då här lånet utlemnats mot förbindelse, för hvilken en som ej är styrelseledamot svarar, men för hypoteket är likväl en styrelseledamot ansvarig. Jag

Förslag till lag ang. sparbanker m. m. tror därför att, om man vill utesluta möjligheten att kringgå denna bestämmelse, det skulle vara klokt att gifva paragrafen följande lydelse: »Lån af sparbanks medel må ej utlemnas mot skuldförbindelse eller pant af förbindelse, för hvars uppfyllande — — —» o. s. v., om hvilket tillägg jag tager mig friheten att härmed göra hemstallan.

Herr Bergström: § 12 i Kongl. Maj:ts förslag är öfverensstämmande med gällande rätt; den återgifver hvad 1890 års lag innehåller. Den formulering, som herr Unger önskade, kunde möjligen anses vara korrektare och fullständigare; men icke är denna anmärkning så väsentlig, att man därför behöfver göra någon ändring i lagen.

Hvad angår den förste talarens anmärkning derå, att man har utbytt orden »fastighet å landet» mot uttrycket »jordbruksfastighet å landet», torde detta redan vara den gällande lagens mening, ty den talar endast om brandförsäkring för åbyggnader å egendom i stad och fäster icke något afseende vid brandförsäkringsvärdet på åbyggnader å landet. Berörda omständighet visar således, att man vid affattningen af lagen den 5 september 1890 endast tänkt sig jordbruksfastigheter, vid hvilka man ju icke tager någon hänsyn till åbyggnadernas värde. Derfor ansåg man i lagutskottet lämpligare att tydligen utsätta »jordbruksfastighet å landet» i stället för »fastighet å landet». Jag får upprigtigt säga, att jag icke var mycket benägen för denna ändring, men ledamöterna från Andra Kammaren fordrade den strängt, och då ansåg jag det vara viktigare att gifva efter för deras fordran än att äfventyra lagens fall i Andra Kammaren. Det anfördes äfven ganska talrika exempel på att just andra fastigheter å landet än jordbruksfastighet hade några år innan inteckning deri meddelats haft ett mycket högt värde, men sedermera sjunkit till ett värde, som knappt svarade mot $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$ eller $\frac{1}{6}$ af det förra. Vid sådant förhållande fruktade man att en sparbank, som mottog såsom säkerhet en inteckning i annan fastighet å landet än jordbruksfastighet, skulle kunna göra ganska stora förluster, och vid sådant förhållande öfvervunnos mina betänkligheter mot att göra den ändringen.

Vidare yppades af friherre Leijonbufvud tvekan, huru vida »hälften af senast fastställda taxeringsvärdet» skulle hänföras både till jordbruksfastighet å landet och fastighet i stad. Derom torde väl icke tvifvel råda, att det hänför sig till båda.

Slutligen gjordes af den förste talaren den anmärkning, att här blott står, att åbyggnad å egendom i stad skall, för att inteckning i egendomen må godkännas, vara brandförsäkrad, men att der icke står, att sparbanksdirektionen skall se till, att denna brandförsäkring hålles vid magt. Ja, mina herrar, har icke en sparbanksdirektion det vett, som hvarje enskild långifvare eger, att, om han lemnat lån mot inteckning i fastighet, som är brandförsäkrad, se till, att denna brandförsäkring hålles vid magt, då tjenar det i sanning icke heller till att sätta det i lagen. Mig förefaller det själfklart, att en sparbanksdirektion vet att sörja för att en sådan brandförsäkring fortfarande är giltig; för öfrigt finnes det ju brandförsäkringar, som äro

beviljade för all tid. Denna anmärkning anser jag därför icke böra föränleda någon återremiss. Jag hemställer om bifall till punkten.

Förslag till lag
ang. sparbank-
ker m. m.
(Forts.)

Herr Ölander: Jag har visserligen af samma skäl som den föregående talaren ej anmält reservation mot denna paragraf, men jag vill dock ej låta denna punkt antagas utan att tillkännagifva, att jag icke varit med om den ifrågasatta förändringen, att in-teckning i fastighet på landet ej skulle mottagas annat än om det vore fråga om jordbruksfastighet. Det fins ju på landet, numera åtminstone, en mängd fastigheter, som hafva icke blott lika stort utan till och med större värde än jordbruksfastigheter, t. ex. sågverk, fabriker, jernverk, industriella anläggningar m. m., och det vore löjligt, om en in-teckning i sådana fastigheter ej skulle vara lika säker som i jordbruksfastigheter. Jag har, som sagdt, ej reserverat mig och gör ej heller något yrkande, men har velat tillkännagifva denna min mening.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föreliggande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Unger*, godkännande af paragrafen med den ändring, att näst efter ordet »skuldförbindelse» tillades orden: »eller mot pant af förbindelse».

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande i oförändradt skick vara med öfvervägande ja besvarad.

13—18 §§.

Godkändes.

19 §.

Herr Benedicks: Jag har en anmärkning att göra mot denna paragraf, nemligen beträffande orden: »enligt senast upprättadt bokslut».

Denna lag har ju tillkommit eller är ämnad att tillkomma just för att skapa säkerhet för insättningarna. Jag tror för min del, att dessa ord komma att förringa denna säkerhet, om styrelsen utgöres af icke hederlige män. Det är tydligt, att genom dessa ord kan med afseende på tiden beredas ett kryphål för en direktion att fortsätta sin förlustbringande verksamhet till nästa års bokslut. Äfvenså har fall inträffat, då bokslut uppstälts, som ej varit öfverensstämmande med verkligheten; och sålunda skall en direktion kunna fortsätta med sin verksamhet, fastän det är dåligt stäldt.

Genom bibehållande af dessa ord kan man åstadkomma skada; men genom deras borttagande kan man endast skapa ökad ansvar för styrelsen. Mitt yrkande är därför, att paragrafen godkännes med uteslutande af orden: »enligt senast upprättadt bokslut».

Herr Bergström: Enligt mitt förmenande lär man icke kunna bedöma en banks ställning, med mindre det föreligger ett ordentligt

Förslag till lag
ang. sparbank-
ker m. m.

(Forts.)

bokslut; och om styrelsen af detta bokslut ser, att bankens verksamhet bör afbrytas, måste den göra det. Nu kan man väl antaga, att sedan det senaste bokslutet, i regeln bokslutet för det sist förflutna året, upprättats, har en stor förlust inträffat, och det en så stor förlust, att det är uppenbart, att bankens verksamhet borde afbrytas, men att enligt paragrafens ordalydelse sparbanksstyrelsen icke därför är pligtig att skrida till en sådan åtgärd. Stadgandet i 19 § suppleras emellertid på ett märkligt sätt af § 22, der det heter, att om Konungens befallningshafvande finner grundad anledning att befara förhållande, hvarom i 19 § sägs, har Konungens befallningshafvande att förbjuda fortsättning af sparbankens verksamhet och förordna om dess ställande under utredning. För öfrigt är ju direktionen, för att få visshet i detta afseende, om banken lidit så stora förluster, att dess verksamhet bör afbrytas, oförhindrad att anordna ett nytt bokslut, och då blir ju detta det senaste bokslutet. Det är dock en mycket grannliga fråga att afbryta en banks verksamhet, och förrän det föreligger full visshet derom, bör man ej taga ett sådant steg. I § 20 stadgas ganska stränga civila påföljder för den sparbanksstyrelse, som underlåter att ställa sig föreskrifterna i § 19 till efterrättelse.

Den, som genomläst bilagorna till sparbankskomiténs betänkande, finner desamma utgöras af två gällande sparbankslagar, en för Danmark och en för Norge. I dessa lagar är frågan mycket utförligt behandlad. Den anses så grannliga, att det skall öfverlemnas åt en kompromiss att afgöra, om sådan förlust lidits, att sparbankens verksamhet bör afbrytas, eller icke. Jag tror ej, att därför att en gäldenär gör konkurs, dermed är afgjort, att banken skall förlora hela sin fordran. Det beror ju på en blifvande konkursutredning. Jag håller före, att de klandrade orden väl försvara sin plats, och jag kan ej se, att man vinner något på att taga bort dem.

Herr Benedicks: Den senaste ärade talaren synes mig hafva utgått från den förutsättningen, att alla sparbanksdirektioner äro hederliga. För att komma under fund med ställningen skulle de göra särskildt bokslut; men de ha tillfälle att komma under fund med ställningen medelst sammandrag, såsom man gör i hvarje väl skött bank, der man hvar dag gör afslutning på balanskontot. Det är sant, men det är just för att förekomma förluster, och för att ej direktionsledamöterna skola kunna dölja förlusten under föregifvande af att något bokslut ej är upprättadt, som visar en sådan förlust. Det är för att i möjligaste mån förekomma visitationer af Konungens befallningshafvande och för att för densamme underlätta kontrollen, som dessa ord böra utgå. Stå de kvar, är det ju möjligt att det ej finnes skäl att ingripa. Men det är gifvet, att direktionen finner sig mer bunden af en bestämmelse, der det står att så snart en förlust har gjorts, som öfvergår fondernas belopp, bör bankens verksamhet genast afbrytas. Mig synes alldeles tydligt, att dessa ord »enligt senast upprättadt bokslut» svära emot de ord, som stå i sista mening, der det står, att »sparbankens verksamhet genast afbrytes».

Jag tror således, såsom sagdt, att just för att minska tillfällena för Konungens befallningshafvande att ingripa är det skäl, att dessa

ord utgå, för att derigenom öka ansvaret hos direktionens ledamöter. Jag vidhåller mitt yrkande.

Förslag till lag
ang. sparbank-
ker m. m.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats dels godkännande af densamma, dels ock, af herr *Benedicks*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att orden »enligt senast upprättadt bokslut» uteslötes.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden och förklarades propositionen på paragrafens godkännande utan ändring vara med öfvervägande ja besvarad.

20—24 §§.

Godkändes.

25 §.

Friherre Leijonhufvud, Sten: Om jag icke ansåge, att denna punkt vore så vigtig, skulle jag ej hafva tagit till ordet igen. Men då så är, måste jag besvara kammaren med några anmärkningar emot densamma. Ordalydelsen är: »Den, som vill uppsäga eller lyfta för hans räkning i sparbank inestående medel, skall i sparbanken uppvisa sin motbok och, derest han icke är personligen känd, styrka sin behörighet genom meddelande af sådana uppgifter, som här ofvan i 23 § omförmälas. 23 § innehåller då, att han skall uppgifva hemvist och yrke samt, der sådant kan ske, födelseår, månad och dag. Nu vet man i allmänhet, huru det på landet går till med uppsägningar och insättningar. Det går nemligen i allmänhet så till, att i synnerhet den mindre bemedlade öfverlemnar sin bok åt en person, som har något uppdrag i banken att göra. Till följd af det långa afståndet kan han ej sjelf infinna sig, och således kan ej uppgift lemnas i alla dessa afseender, som § 23 innehåller. Att med fullmakt styrka behörighet att lyfta penningar är nog, förmodar jag. Men att fordra fullmakt och alla dessa uppgifter, som här fordras af dessa små backstugusittare och tjenstefolk o. d., som vid tillfälle vilja uttaga några kronor från sin sparbanksbok, tycker jag är en väl drakonisk bestämmelse. Jag har här en sparbanksbok från ett härad i Södermanland, der det i afseende på detta blott står: »Då hela beloppet, som på en motbok inestår, på en gång uttages, skall boken återställas, och vederbörligt qvitto på medlen lemnas. Begagnas vid sådant tillfälle ombud för medlens lyftande, skall detsamma förete behörig, af tvenne ojäfvige vittnen bestyrkt fullmakt». Om denna paragraf hade innehållit detta, tror jag, att behörigheten att uttaga vissa småsummor mycket väl skulle kunna prövas af styrelsen, som lemnar ut lån. Det går väl ej så blindt till väga. Likasom i afseende på brandförsäkringen förmodar jag, att styrelsen pröfvar hvarje sak och lätt kan komma till insigt, om den person, som har boken i sin hand, också är berättigad att taga ut penningar på den.

Förslag till lag
ang. sparban-
ker m. m.
(Forts.)

Jag vill ej längre uppehålla kammaren. Men för att få detta stadgande bättre har jag velat få i punkten endast intagna orden: »hela beloppet af», så att punkten skulle lyda: »Den, som vill uppsäga eller lyfta *hela beloppet af* för hans räkning»... etc., hvarpå jag anhåller om proposition.

Herr Falk, Wilhelm: Det låter på den siste talarens anförande, som ansåge han, att man borde få lyfta medlen i sparbanken utan fullmakt. Men så lättvindigt bör man väl icke ställa till, att, om en person kommit öfver en sparbanksbok, han blott på den får lyfta penningarne. För min del anser jag denna paragraf vara alldeles riktig och yrkar bifall till densamma.

Herr Bergström: Det är dess värre en mycket allmän föreställning, att en sparbanksbok är att jemföra med ett orderpapper eller ett papper till innehafvaren, och att således blotta innehafvet af en sparbanksbok berättigar till att uttaga derå inestående belopp. En sådan uppfattning kan ju hvarken lagstiftaren eller lagskiparen godkänna; följden af en dylik uppfattning skulle ju blifva den, att om någon lyckats stjåla en sparbanksbok, å hvilken ett betydligt belopp vore inestående, och han vände sig till sparbanken, vore han ovillkorligen berättigad att utfå beloppet. Men så kommer rätte egaren fram och visar, att boken är stulen, och anställer ersättningstalan emot sparbanken, som nog då får å nyo utbetala beloppet. Det är just för att fästa sparbanksdirektionens uppmärksamhet på det farliga i att betrakta en sparbanksbok såsom ett orderpapper, som bestämmelsen är tillkommen. Jag tror ej, att det är så svårt att styrka sin behörighet, på sätt i denna punkt föreslagits. Det står der, att första gången man gör insättning å en sparbanksbok skall man uppgifva sitt namn, hemvist och yrke. Ja, det vet väl hvar och en, hvad han heter, hvar han bor och hvilket yrke han har. Vill han nu genom annan taga ut ett belopp, uppgifver han för denne: »jag heter så och så, jag bor der och der, och mitt yrke är det och det; gå nu med denna sparbanksbok till sparbanken och styrk, medelst återgifvande af nämnda förhållanden, att ni är berättigad att innehafva denna bok; så får ni penningarne.» Och så kan man ju för öfrigt begagna fullmakt. Jag föreställer mig, att en omtänksam sparbanksdirektion låter trycka blanketter till fullmagter och häfta vid boken, hvilka fullmagter sedan kunna begagnas. De mindre sparbankerna känna i regeln så väl till folket, att de mycket lätt kunna bedöma, om de utan fara för sig kunna utlemna penningar åt annan person än den, på hvilken boken lyder. Det klandrade stadgandet är icke ett ovillkorligt lagbud, som blindt skall lydast, utan kan lämpas efter omständigheterna. Men är det fråga om ett stort belopp, bör en sparbankstyrelse vara försigtig och verkligen pröfva, om det är styrkt, att den, som vill lyfta penningar, äfven är berättigad dertill. Jag tror ej, att det är lämpligt att i denna del af lagen göra ändring. Detta lagrum är mycket nödvändigt för att undanröjja den felaktiga föreställningen, att en sparbanksbok är att jemföra med ett löpande

skuldebref, hvars innehaf berättigar hvem som helst att få ut de penningar, hvarå skuldebrevet lyder.

*Förslag till lag
ang. sparbank-
ker m. m.*

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i fråga om den nu föredragna paragrafen yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af friherre *Leijonhufvud, Sten.* att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att näst efter ordet: »lyftas» insattes orden: »hela beloppet af».

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden: och förklarades propositionen på paragrafens godkännande i oförändradt skick vara med öfvervägande ja besvarad.

26 §.

Herr Unger: Detta stadgande, att medel, som för gift kvinnas räkning inestå i sparbank, må af henne, äfven utan mannens samtycke, uppsägas och lyftas, är ganska viktigt, och det synes märkvärdigt, att i denna lag kunnat inflyta ett stadgande, som går så mycket in på det civilrättsliga området, som detta gör. Om en ogift kvinnas alla tillgångar blifvit insatta i en sparbank och hon sedan gifter sig, får mannen icke disponera öfver dessa medel, blott därför, att de stå i en sparbank; han kan således icke ens få sin lagliga giftorätt i desamma. Detta synes vara ett väl allvarsamt ingrepp på familjerättens område. Nu förmodar jag, att med detta stadgande egentligen afsetts medel, som hustru efter sitt äktenskap kunnat disponera och insatt i en sparbank. Vore detta tydligen uttryckt, då vore mindre att säga om stadgandet, än nu, då der generelt talas om medel, som för gift kvinnas räkning inestå i sparbank. Jag tror, att det skulle vara klokt att taga bort detta stadgande och låta momentet lyda så: »Omyndig, som uppnått 15 år, må utan särskild tillåtelse af målsman, förfoga öfver egna medel, dem han sjelf å motbok insatt.»

Herr Falk, Wilhelm: Jag för min del tycker, att det vore ganska obilligt, om man skulle beröfva gift kvinna rätt att disponera öfver de medel, som hon insatt före giftermålet, eller som någon annan insatt för hennes räkning. Hon bör väl hafva så mycket rätt, att hon får disponera öfver dessa medel. Jag anser stadgandet lämpligt och yrkar bifall till paragrafen.

Herr Bergström: Riksdagen har redan 1883 antagit en förordning angående en postsparbank för riket, hvari förekommer alldeles samma stadgande, som man nu vill hafva bort. Sparbankskomitén har motiverat detta stadgande på följande sätt: »De i denna paragraf föreslagna bestämmelser hvilat på presumptionen att medel, som för gift kvinnas räkning i sparbank inestå, äro antingen genom hennes eget arbete förvärfda eller eljest undantagna från mannens förvaltning.»

Regeln är för öfrigt icke af civilrättslig natur, den afser blott

Förslag till lag
ang. sparbank-
ker m. m.
(Forts.)

att trygga sparbanken mot ersättningskraf, i händelse den utlemnar åt kvinnan, utan mannens samtycke, medel, som inestå på hennes bok. Gör mannen anspråk på att förvalta dessa medel, är ingenting, som hindrar honom att stämma hustrun till domstol och påstå, att de inestående medlen icke äro sådana, hvarpå den nämnda presumptionen passar in, utan sådana, hvilka icke äro undantagna från mannens förvaltning. Derjemte kan han söka att få förbud för sparbanksstyrelsen att till hustrun utbetala medlen förr, än processen är slutad och af hustrun vunnin. Regeln är, som sagdt, icke privaträttslig, den är, om jag så får säga, en instruktion för sparbanksdirektionerna, huru de i vissa fall kunna och böra handla, utan att derigenom utsätta sig för svåra ersättningskraf.

Herr Unger: Jag vill endast erinra, att den presumption, hvarpå ifrågavarande bestämmelse uppgifvits hvila, ganska ofta icke är för handen, hvadan den presumptionen icke är någon god grund att bygga på.

Såsom ett fullständigande af mitt förslag vill jag tillägga, att i händelse det skulle antagas, borde sista momentet i paragrafen lyda: »I det fall, hvarom i denna paragraf förmåles, må medel ej från sparbank utbetalas till målsman utan den omyndiges samtycke.» Orden »till mannen utan hustruns eller» skulle således utgå.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande paragraf yrkats dels godkännande af densamma, dels ock, af herr Unger, att paragrafen skulle antagas med följande förändrade lydelse: »Omyndig, som uppnått femton år, må utan särskild tillåtelse af målsman förfoga öfver egna medel, dem han sjelf å motbok insatt. I det fall, hvarom i denna paragraf förmåles, må medel ej från sparbank utbetalas till målsman utan den omyndiges samtycke.»

Derefter gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande utan ändring vara med öfvervägande ja besvarad.

27—34 §§, slutmeningen, ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets förslag till lag angående tillsyn å vissa s. k. folkbanker och med folkbanker jemförliga penningeinträttningar.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammararens vid föredragningen af de särskilda lagförslagen fattade beslut.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 och 30 sistlidne april Om dtalsrätt i
 bordlagda memorial n:o 49, i anledning af kamrarnes återremiss af fråga om vissa
 utskottets i andra punkten af dess utlåtande n:o 20 öfver väckta motioner om ändringar i strafflagen den 16 februari 1864 gjorda hem-
 ställan beträffande 15 kap. 24 § samma lag. frihetsbrott.

Herr Almström: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på en ofullständighet, som enligt min tanke vidlåder lagutskottets förslag. Enligt detta skulle allmänna åklagaren endast ega rättighet att åtala förbrytelser, som öfve att genom våld eller hot hindra annan från fortsättande af lofligt arbete, som han sig åtagit. Den skulle icke sträcka sig till förbrytelser, hvilka begås mot arbetare, som söka erhålla arbete eller som vilja fortsätta arbete, som de icke genom särskild öfverenskommelse åtagit sig att utföra. Då lagutskottet emellertid föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t, antager jag, att Kongl. Maj:t fullständigat det förslag, som här har gjorts, och har icke något yrkande att framställa.

Herr Ölander: Det är gifvet, att lagutskottet icke kunde gå utöfver motionen, och motionen var i sig sjelf temligen ofullständig. Då derför lagutskottet föreslagit en skrifvelse, har utskottet gjort det i den önskan, att Kongl. Maj:t måkända skulle vilja supplerat de ofullständigheter, som i förslaget finnas, så att ett förslag mer ändamålsenligt än motionärens, skulle kunna erhållas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 9,14 e. m.

In fidem
 A. von Krusenstjerna.
